

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
історичний факультет
кафедра історії України**

**Сучасні інформаційні технології та методи обробки інформації в
історичних дослідженнях
Силабус**

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Сучасні інформаційні технології та методи обробки інформації в історичних дослідженнях Мова викладання - українська.
Викладачі	Газін Володимир Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Профайл викладачів	http://histua.kpnu.edu.ua/volodymyr-volodymyrovych-hazin/
E-mail:	hvv1969@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/enrol/index.php?id=1719
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій вони проводяться кожного вівторка на кафедрі історії України на четвертій парі.

2. Анотація до курсу

Курс «Сучасні інформаційні технології та методи обробки інформації в історичних дослідженнях» є дисципліною за вибором освітньої програми з підготовки докторів філософії. Курс спрямований на ознайомлення здобувачів наукового ступеня (кандидата історичних наук) доктора філософії за спеціальністю історія України з основними засобами сучасних новітніх інформаційних технологій (НІТ) та можливістю їх застосування в історичних наукових дослідженнях; формування навиків використання інформаційних технологій для збору та обробки інформації, інформаційного моделювання; формування теоретичних знань та практичних умінь аспірантів використовувати НІТ у науковій діяльності та практиці викладання історичних дисциплін у ЗВО.

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні інформаційні технології та методи обробки інформації в історичних дослідженнях» є формування ґрунтовних знань та навиків застосування НІТ та технічних засобів для ефективного здійснення наукових досліджень, пов'язаних з пошуком, систематизацією, обробкою інформації, а також формування в аспірантів компетентностей, що дозволяють забезпечити виконання наступних завдань курсу:

- дати аспірантам конкретний матеріал з теорії та методики використання НІТ в процесі наукової роботи та викладацької діяльності у ЗВО;
- визначити переваги та перспективи використання НІТ для ефективної обробки інформації в ході здійснення історичних досліджень;
- охарактеризувати особливості та типи НІТ, використання яких є доцільним в ході наукової та викладацької діяльності;

- проаналізувати можливості використання НІТ для автоматичного збору, обробки та зберігання інформації, здійснення статистичного аналізу даних;
- охарактеризувати методи пошуку інформації в мережі Інтернет, здійснення моніторингу історичних матеріалів; можливості дистанційної обробки даних;
- продемонструвати ефективність методів інформаційного моделювання для проведення науково-дослідницьких робіт;
- ознайомити аспірантів з методикою здійснення за допомогою НІТ презентацій результатів досліджень.

Компетентності, якими володітиме здобувач завдяки вивченню навчальної дисципліни «Сучасні інформаційні технології та методи обробки інформації в історичних дослідженнях»:

а) інтегральні: здатність до осмислення ролі та значення НІТ в сучасному світі, та науці; розуміння за фактичним матеріалом тенденцій, закономірностей і особливостей процесу інформатизації суспільства та освіти;

б) загальні: глибоким розумінням можливостей і необхідності застосування НІТ щодо вирішення завдань, пов'язаних за науковою роботою та викладацькою діяльністю;

в) спеціальні (фахові і предметні): володіння сучасним категоріальним і понятійним апаратом стосовно НІТ, розуміти завдання, які вони виконують; здатністю використовувати НІТ в практиці наукової та викладацької діяльності.

4. Формат курсу

Стандартний курс (очний).

5. Результати навчання

Відповідно до програми навчальної дисципліни у процесі її вивчення аспіранти повинні набути компетентностей, що дозволять досягти задекларованих у програмі курсу результатів.

За підсумками вивчення дисципліни аспірант повинен знати:

- основні засоби та специфіку застосування НІТ в наукових дослідженнях з історії;
- можливості пошуку, систематизації та комп'ютерної обробки інформації;
- методи застосування інформаційного моделювання для проведення науково-дослідної роботи;
- методика використання інтернет-ресурсів для отримання необхідної інформації, роботи з архівними каталогами та оцифрованими фондами;
- способи онлайн моніторингу наукових статей з означеної проблематики;
- методи використання НІТ для здійснення статистичних досліджень;
- методи використання НІТ у викладацькій діяльності (для проведення лекцій та практичних занять, проведення тестування, перевірки знань аспірантів тощо).

За підсумками вивчення дисципліни аспірант повинен вміти:

- працювати на комп'ютері із застосуванням найважливіших програм;
- застосовувати НІТ для історіографічного пошуку, обробки наукової інформації з історії;
- використовувати ефективні методи передачі, збереження й захисту наукової інформації з допомогою комп'ютерних програм і міжнародної системи Інтернет;
- моделювати історичні процеси з теми дисертаційного дослідження;
- робити презентації проміжних і кінцевих результатів історичних досліджень;
- створювати та публікувати у пресі та на веб-сторінці інформацію з теми дослідження.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	денна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Середня освіта (Історія) та Середня освіта (історія та правознавство), 014 Середня освіта (Історія).
Рік навчання/ рік викладання	Перший-другий /2019-2020
Семестр вивчення	Другий-третій
нормативна/вибіркова	Нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	6 кредитів ЄКТС
Загальний обсяг годин	180 год.
Кількість годин навчальних занять	60 год.
Лекційні заняття	34 год.
Практичні заняття	0 год.
Семінарські заняття	26 год.
Лабораторні заняття	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	120 год.
Форма підсумкового контролю	Залік (2 семестр), екзамен (3 семестр)

7. Пререквізити курсу

Для успішного опанування компетентностями, що визначаються змістовною частиною курсу, аспіранти мають мати базові знання з таких предметів: «Історична інформатика в освіті і науці», «Основи наукових досліджень», «Методика наукових досліджень».

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальнонавчаних програм і операційних систем.

9. Політики курсу

Відвідання занять. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції й практичні заняття курсу. Аспіранти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку вони зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Письмові роботи. Очікується, що аспіранти виконають декілька видів письмових робіт (реферат, модульна контрольна робота).

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи аспірантів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Література.

Уся література, яку аспіранти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Аспіранти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Схема курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
ЗМ 1.							
1. Новітні інформаційні технології та їх місце у наукових дослідженнях.	23	4		4		15	
2. Інформаційне та інструментальне забезпечення наукових досліджень	21	4		2		15	
3. Технології автоматичного збору та обробки даних. Автоматизовані системи обробки інформації (АСОІ). Бази даних и бази знань в наукових дослідженнях. Засоби зберігання даних	25	6		4		15	
4. Системи статистичного аналізу даних	21	2		4		15	
Разом за ЗМ 1.	90	16		14		60	
ЗМ 2.							
5. Комп'ютерне моделювання в наукових дослідженнях	21	4		2		15	
6. Інтернет-технології пошуку та дистанційної обробки інформації. Методи моніторингу наукових матеріалів.	25	6		4		15	
7. Презентації результатів наукових досліджень	23	4		4		15	
8. Основи проектної методології та її організаційно-процедурні аспекти в управлінні науковими проектами	21	4		2		15	
Разом за ЗМ 2	90	18		12		60	
Разом годин	180	34		26		120	

11. Система оцінювання та вимоги

Рейтингова система, що передбачає оцінювання аспірантів за всі види аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності.

Оцінювання навчальної діяльності аспірантів університету під час навчальних занять здійснюється відповідно до критеріїв означених у *таблиці 1*.

Результати навчальної діяльності аспірантів оцінюються за 100-бальною шкалою.

У першому семестрі у якості підсумкового контролю передбачено залік. Відтак, максимальна кількість балів, яку аспірант може отримати за семінарські заняття становить 40 балів, написання модульної контрольної роботи – 50 балів, опрацювання питань винесених на самостійну підготовку – 10 балів. Підсумковий контроль здійснюється за стобальною системою (*Таблиця 2*). Залік аспірант отримує автоматично при відсутності академічної заборгованості.

У другому семестрі у якості підсумкового контролю передбачено екзамен. Максимальна кількість балів, яку аспірант може отримати за семінарські заняття становить 20 балів, написання модульної контрольної роботи – 30 балів, опрацювання питань винесених на самостійну підготовку – 10 балів. Максимальна оцінка на екзамені становить 40 балів. (*Таблиця 3*).

Здобувач, який не має академічної заборгованості за результатами поточного контролю отримує підсумкову рейтингову оцінку, яка визначається як сума рейтингової оцінки за навчальні заняття та рейтингових оцінок контрольних заходів поточного контролю (ККР, ІНДЗ, самостійна робота) відповідно до таблиці 4.

Таблиця 1.

Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності аспірантів університету під час навчальних занять

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Аспірант володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Аспірант мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Аспірант намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Аспірант володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Аспірант знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником,

		самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Аспірант розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Аспірант правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання аспіранта досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обгрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обгунтувати його положення.
	9	Аспірант вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Аспірант володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Аспірант володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній

		діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на аспірантську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Аспірант має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Таблиця 2

Поточний і модульний контроль (100 балів)			
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Сума
40 балів	50 балів	10 балів	100 балів

Таблиця 2

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Екз.	Сума
Змістовий модуль 1 (30 балів)			40	100
Поточний контроль	МКР	СР		
20 балів	30 балів	10 балів		

Таблиця 3

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A (відмінно)	10	Відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	Добре	
75-81	C (добре)	30	Задовільно	
67-74	D (задовільно)	25		
60-66	E (достатньо)	10		

35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)			
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		Незадовільно	не зараховано

Список рекомендованої літератури

11. Microsoft PowerPoint 2003: Самоучитель TeachPro. Мир компьютера. - М. : Мультимедиа технол. и дистанц. обучение, 2005. - 1 электрон, опт. диск. (CDROM).
12. Андреев А.Ю., Бородкин Л.И., Коновалова А.В., Левандовский М.И. Методы синергетики в изучении динамики курсов акций на Петербургской бирже в 1900-х гг. // Круг идей: Историческая информатика в информационном обществе. – М., 2001;
13. Антопольский А. Б. Электронные издания : проблемы и решения [Текст] / А.Б. Антопольский, К. В. Вигурский // Информационные ресурсы. — 1998. — № 1. — С. 19-23.
14. Арефьев В. Н. Компьютерные технологии в науке и образовании / В. Н. Арефьев. – Ульяновск : Ул-ГТУ, 2001. – 42 с.
15. Армс, В. Электронные библиотеки [Текст] : учеб. пособие для обуч. вузах по курсам «Информатика» и «Информационные системы»/ В.Армс ; пер. с англ. С. А. Арнаутова. — Люберцы : ПИК ВИНТИ, 2002. — 274 с.
16. Ассоциация "История и компьютер", сервер "Клио" <http://kleio.dcn-asu.ru/rindex.shtml>.
17. Афанасьев Ю. Н. Информатизация образования как глобальная проблема на рубеже веков // Информационный бюллетень Ассоциации "История и компьютер". - М., 1997, N 20.
18. Афанасьев А. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ХНЕУ, 2005. — 96с.
19. Бежал Ю. М. Знаннева економіка - економіка конкурентоспроможності [Http://www.isu.org.ua/catalog-26/I_Id-6/Library.html](http://www.isu.org.ua/catalog-26/I_Id-6/Library.html).
20. Белова Е.Б., Бородкин Л.И., Гарскова И.М., Измestьева Т.Ф., Лазарев В.В. Историческая информатика. М., 2006.
21. Білоусова Т. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кам'янець-Подільський держ. ун-т. — Кам'янець-Подільський, 2004. — 120с.
22. Болдовський, В. Дефініція та класифікація онлайнного документа [Текст] / В. Болдовський // Вісник Книжкової палати. — 2003. — № 6. — С. 30-32.
23. Болдовський, В. Життєвий цикл онлайнного документа [Текст] / В.Болдовський // Вісник Книжкової палати. — 2005. — № 8. — С. 30-33.
24. Бородкин Л.И. Историческая информатика в точке бифуркации: движение к Historical Information Science // Круг идей: алгоритмы и технологии исторической информатики. – М; Барнаул. – 2005. – С.
25. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.

26. Волохін, О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет : Дублінське ядро метаданих [Текст] : посіб. / О. М. Волохін. — Кіровоград, 2003. — 70 с.
27. Гальченко С. І. Основи наукових досліджень: Навчально-методичний посібник / С. І. Гальченко, О. З. Силка. — Черкаси : АММО, 2015. — 93с.
28. Горовий, В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства [Текст] / В. М. Горовий, О. С. Онищенко (наук. ред.). — К., 2005. — 297 с.
29. Горовий, В. М. Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій [Текст] / В. М. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — К., 2002. — Вип. 8. — С. 7-13.
30. Гриценко В.И., Панышин Б.Н. Информационная технология: вопросы развития и применения. — К.: Наук. думка, 1988. — 272 с.
31. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навчальний посібник для аспірантів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. — Вінниця: ООО „Планер”, 2005. — 366 с.
32. Гуржій А.М., Биков В.Ю., Гапон В.В., Плєскач М.Я. Інформатизація і комп'ютеризація загальноосвітніх навчальних закладів України – 20 років // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 5. – С.3-12.
33. Долженков В.А. Microsoft Excel 2003 / В.А. Долженков, Ю.В. Колесников. - СПб. : БХВ-Петербург, 2004. - 1023 с.
34. Заславская О.Ю., Сергеева М.А. Информационные технологии в управлении образовательным учреждением. Учебное пособие. —М., 2006.- 128с.
35. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: [учебное пособие для высших педагогических учебных заведений] / И. Г. Захарова. — М.: Академия, 2003. — 188 с.
36. Зегжда Д.П. Основы безопасности информационных систем / Д.П. Зегжда, А.М. Ивашко. — М: Горячая линия-Телеком, 2000. — 452 с.
37. Зелинский С.Э. Microsoft Office Excel 2007. — К.: КОРОНА-Век Век+(Киев), 2011. — 320 с.
38. Иванов А.С., Варфоломеев А.Г. Технология XML как инструмент компьютерного источниковедения (на примере формулярного анализа документов приказного делопроизводства) // Круг идей: алгоритмы и технологии исторической информатики. — М., 2005.
39. Информатика. Базовый курс / Симонович С.В. и др. — СПб: Питер, 2000.- 640 с.:ил.
40. Информационные революции и информационные технологии, [Http://Imcs.Dvgu.Ru/Lib/Eastprog/Revolutions and technologies.html](http://Imcs.Dvgu.Ru/Lib/Eastprog/Revolutions_and_technologies.html).
41. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі / Навчальний посібник. — Вінниця: ТОВ «Планер», 2011. — 220 с.
42. Ковальчук В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник/ Володимир Ковальчук, Лев Моїсєєв; Під наук. ред. В. О. Дроздова; М-во науки і освіти України, Акад. пед. наук України, Південний наук. центр АПН України. - 3-є вид. перероб. і доп.. - Київ: ВД "Професіонал", 2005. - 238 с.
43. Колодок А. В. Національні стратегії інформаційного суспільства: необхідність, переваги та стан щодо запровадження в Україні. [Http://Www.Isu.Org.Ua/Catalog-26/IJd-60/Library.Html](http://Www.Isu.Org.Ua/Catalog-26/IJd-60/Library.Html).
44. Копанєва, В. Бібліотека в системі наукової електронної комунікації [Текст] / В. Копанєва // Бібліотечний вісник. — 2007. — № 5. — С. 3-9.
45. Копанєва, В. О. Архівування «мережевої україніки» [Текст] / В. О. Копанєва // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки,

- освіти, практики : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 20-22 трав. 2008 р. — К., 2008. — С. 153-154.
46. Корнієнко, А. П. Електронні інформаційні ресурси бібліотек — на розвиток суспільства [Текст] / А. П. Корнієнко // Бібліотечна планета. — 2001. — № 4. — С. 4-5.
 47. Коротаев А.В., Малков А.С., Халтурина Д.А. Законы истории. Математическое моделирование исторических макропроцессов. Демография, экономика, войны. — М., 2005;
 48. Крушельницька О. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник/ Ольга Крушельницька, - К.: Кондор, 2003. - 189 с.
 49. Кулешов, С. Електронний документ у системі сучасного діловодства [Текст] / С. Кулешов // Архіви України. — 2004. — № 4-6. — С. 50-53.
 50. Левин А.Ш. Word и Excel. — СПб: Питер, 2011.- 224 с.:2-е изд.
 51. Макаренко Є. А. Інформаційне суспільство, політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО. - К., 2001.
 52. Методы количественного анализа текстов нарративных источников. М., 2003.
 53. Микитюк О. Наукові дослідження: Навчально-методичний посібник/ Олександр Микитюк, Володимир Соловійов, Світлана Васильєва,; За загальною ред. І. Ф. Прокопенка. - Харків: Скорпіон, 2003. — 77 с.
 54. Новиков Ф.А., Яценко А.Д. Microsoft Office 2000 в целом. — СПб.: БХВ — Санкт-Петербург, 2000. — 728 с.:ил.
 55. Олифер В.Г., Олифер Н.А. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы. — Учебник для вузов. — Питер, 2007. — 958с.
 56. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред.О.М.Пехоти. — К.: А.С.К., 2001. — С. 163-180.
 57. Питання історіографії та джерелознавства 228 21 Полевой Н. Серфинг, как способ существования направления исторической информатики (простодушные записки) // Информационный бюллетень АИК. — 2006. — № 34. — С. 47.
 58. Пілюшенко В. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навчальний посібник/ Віталій Пілюшенко, Ірина Шкрабак, Едвін Славенко, - К.: Лібра, 2004. - 342 с.
 59. Рагулин П.Г. Теоретические основы информационных технологий. Учебное пособие. - Владивосток: Изд-во Дальневост. Ун-та, 2004.
 60. Романчиков В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник/ Володимир Романчиков; Українська академія бізнесу та підприємництва. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 254 с.
 61. Сидорцов В.Н., Балькина Е.Н. и др. Историческая информатика. Мн., 2008.
 62. Силина И Г. Ресурсы по специальным историческим дисциплинам в сети Интернет [Http://Kleio.Asu.Ru/aik/internet/4.shtml](http://Kleio.Asu.Ru/aik/internet/4.shtml).
 63. Тихонов В.И. Организация архивного хранения электронных документов // Круг идей: алгоритмы и технологии исторической информатики. — М., 2005;
 64. Томашевський О. М., Цегелик Г. Г., Вітер М. Б., Дудук В. І. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів. Навч. посіб. — К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. — 296 с.
 65. Топка Р.В. Контент-анализ: семантический или документалистский? Опыт применения на материале крестьянских наказов от Южноукраинских губерний в I Государственную Думу // Круг идей: историческая информатика в информационном обществе. — М., 2001
 66. Трайнев В.А. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании / В.А. Трайнев, В.Ю. Теплышев, И.В. Трайнев. - М.: «Дашков и К», 2008. — 320 с.
 67. Трайнев В.А., Трайнев И.В. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): Учебное пособие. — 3-е изд. — М.: «Дашков и К», 2008. — 280 с.

68. Тюрин Ю.Н. Анализ данных на компьютере / Ю.Н. Тюрин, А.А. Макаров. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 384 с
69. Філіпенко А. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій/ Антон Філіпенко,. - К.: Академвидав, 2004, 2005. - 207 с.
70. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури.— Х. : ХДАК, 2008. — 289 с.
71. Шолохович В.Ф. Информационные технологии обучения // Информатика и образование. – М.: Аспект, 1997. – № 2. – С.5-14

Інформаційні ресурси

1. Інститут Україніки. Міжнародна громадська організація. URL : <http://ukrainica.org.ua/ukr>
2. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України . URL : www.rius.kiev.ua
3. Національний науково-дослідний інститут Українознавства. URL : <http://www.libok.net>
4. Офіційний веб-сайт Інституту історії НАН України. URL www.history.org.ua
5. Центр Українознавства. URL: <http://uaznavstvo.univ.kiev.ua>
6. Національна бібліотека України імені В.Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua
7. Національна парламентська бібліотека України. URL : www.nplu.kiev.ua
8. Україна – історія держави. URL до журн. : <http://kampot.org.ua/history/default.shtml>
9. Українська Спілка. URL: <http://www.uaweb.org>
10. Науково-просвітницький центр "Українознавство" товариства "Знання" України URL : www.znannya.org.ua/center/ukr.htm
11. Журнал "Українознавство" НДІ українознавства МОН України. URL до журн. : www.ualogos.kiev.ua
12. Проект електронної бібліотеки давньої української літератури. Українські літописи, хроніки, житія, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, "Слово о полку Ігоревім" тощо. URL: www.litorys.org.ua
13. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України. URL : www.rius.kiev.ua
14. Освітньо-інформаційний ресурс "Український центр". URL : www.ukrcenter.com
15. Електронна бібліотека української літератури. URL : www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html